

* **Nov volilni red za goriški deželni zbor** — sankcijoniran. Novi volilni red za goriški deželni zbor je dobil najvišjo sankcijo. Po novem volilnem redu bo deželni zbor štel 30 poslancev (doslej jih je bilo 22), in sicer: kneza nadškofa goriškega kakor virilista, 6 poslancev veleposestva, 5 poslancev mest in trgov, 2 trgovske in obrtne zbornice, 10 kmečkih občin in 6 poslancev splošne volilne kurije. Število poslancev se je povišalo za 8, ali razmerje med Slovenci in Italijani je ostalo neizpremenjeno, akoravno tvorijo Slovenci dvetretjinsko večino v deželi. Temu so krivi sami klerikalni slovenski deželni poslanci, v prvi vrsti dr. Gregorčič, namestnik deželnega glavarja.

* **Utrjenje Trsta.** Odkar se Italija tako pridno oborožuje, zlasti pa povečuje in obnavlja svojo mornarico ter gradi trdnjave ob avstrijski meji, so začeli tudi Avstrijci nekoliko pomisljati, ali bi ne bilo dobro, ako bi se tudi mi nekoliko bolj pobrigali za varnost svojih mej proti Italiji. Zlasti o utrditvi Trsta se je pisalo že mnogo. Sedaj priporoča neki dr. Nord načrt, ki ga je sestavil že pred več nego 30 leti general pl. Herman. Temu se ni posrečilo, prepričati avstrijskih vojaških krogov o ugodnosti svojega načrta; pač pa so se ga polastili Francozi in Angleži in so po njem zatrdili več svojih pristanišč. Ta načrt obstoji v tem, da bi se sezidale nad Punto Tranco pri Gradežu in nad Koprom v Istri, ob kateri črti je morje široko komaj 18 km, trdnjave, in sicer dve na širokem morju na umetnih otokih, na vsaki strani na bregu pa po ena. Te trdnjave bi obvladale vso črto in bi zabranile tuji mornarici vhod v tržaški zaliv. Ta način utrditve bi ne bil predrag, ker je morje v tržaškem zalivu jako plitvo.

* **O jugoslovanskem ministru** piše „Pokret“ v dopisu z Dunaja: „Vprašanje o jugoslovanskem ministru je še vedno predmet javnih razprav; pa tudi za kulisami je aktualno. Vlada menda manevrirati, da bi sedež jugoslovanskega ministra prodala jugoslovanskim poslancem čim nujdražje. Pojav jugoslovanskega ministrstva je delo onih poslanskih krogov, ki se niso strinjali s politiko reške resolucije za Litavo in ki se istovetijo s krščansko-socialno veliko avstrijsko mislijo. Zato so za jugoslovansko ministrstvo v prvi vrsti klerikalni Slovenci, dalje krščanski socialci in vlada. Vsi so v tem edini, da treba postaviti ne samo proti Madjarom, ampak tudi proti Hrvatom po jugoslovanskem ministrstvu spojeno skupino slovenskih in hrvaških dežel. Kakor ima Hrvaška in Slavonija svojega ministra v Budimpešti, naj imajo slovenske dežele in Dalmacija svojega ministra na Dunaju.“ — „Pokretov“ dopis priznava sicer, da bi imelo to ministrstvo velik praktični pomen, boji se pa, da bi avstrijska vlada mogla reči Slovincem in Hrvatom: Čemu težite za Litavo? Saj imate svojega jugoslovanskega ministra na Dunaju. „Pokret“ se boji tudi, da se bo med Slovenci in Hrvati v Istri in Dalmaciji organizirala krščansko socialna stranka. Vlada zasleduje pri tem namen, da bi obrnila Dalmatince od politike novega kurza na Hrvaškem ter onemogočila priključenje Dalmacije h Hrvaški. — Tako „Pokret“. — Kakor poročajo z Dunaja, se protivi ustanovitvi jugoslovanskega ministrstva najbolj dr. Šusteršič, in sicer zato, ker on ne pride v poštev. Lep slovenski politik!

* **Vprašanje o ureditvi deželnih financ** je na dnevnem redu. Te dni je vlada razposlala deželnim odborom dnevni red ankete, ki jo sklicuje koncem t. m. na Dunaj. K dnevnemu redu je priložena pola s 47 vprašanji, ki se nanašajo: 1. na slabo stanje deželnih financ, 2. na izboljšanje deželnih financ in 3. na obnovitev finančnega načrta za l. 1909. V vprašalni poli podaje vlada anketi celo vrsto predlogov v preudarek in v pretres. Med drugim namigava vlada o možnosti znižanje doklad za ljudske šole, kar to nekoliko karakterizira vladne predloge o tem vprašanju. Anketa se snide 30. t. m. in bo trajala 8. do 14. dni. Predsedoval ji bo sekcijški šef dr. B. Mayer.

* **Češka socialna demokratska stranka** je imela 1. t. m. v Přivozu tabor z dnevnim redom: Češki otrok v češko šolo. Glavni govornik je bil soc. dem. poslanec Prokeš. Sprejeta je bila resolucija, v kateri se odločno zahteva, naj češki starši pošiljajo svoje otroke v češko šolo. Dne 8. t. m. so bili tabori v Vitkovicah in v Frydku z istim dnevnim redom. Inicijativo k tem taborom so dali soc. demokrati. Vso narodno agitacijo na severnem Moravskem, kjer je mnogo rudnikov in tvornic, vodijo v prvi vrsti soc. demokrati.

* **Kongres „Svobodne Misli“**, ki se je pričel v Pragi dne 5. t. m., se je vršil po naznanjenem vzporedu. Dr. Spieer iz Zagreba je govoril o Rimanjih, rekoč, da je rimanjski pojav eden najznačilnejših nove dobe v boju proti Rimu. Govoril je tudi Slovenec Lotrič in pesnik Aškerc, ta o kulturnem gibanju Slovencev. Zastopani so na kongresu: Čehi, Nemci iz Avstrije in Nemčije, Francozi, Slovenci, Nizozemci, Poljaki, Hrvati, Rusi, Madjari, Angleži, Španci, Portugalski in še drugi. — Pri otvoritvi je bilo okolo 3000 udeležencev. Delegati so pozdravili kongres vsak v svojem jeziku.

* **Irredenta.** Avstrijski politiki so se v zadnjih mesecih dvakrat prav globoko oddahnili. Bilo je to prvič, ko je naš zunanji minister baron Aehrenthal obiskal italijanskega ministra za zunanje zadeve, Tittonija, in drugič, ko je Tittoni vrnil Aehrenthalu obisk. Vse si je oddahnulo olajšano, češ, sedaj so naše razmere z Italijo urejene, sedaj se ni več bati vojske žujo. Zlasti irredentistom so baje sedaj zamašena usta, sploh je irredenta mrtva, se je glasilo. No, po velikem veselju je prišlo zopet trezno spoznanje, in marsikdo se je zopet domislil one stare resnice, da se prijateljstva med narodi ne sklepajo v sejah kakih diplomatov, marveč zunaj, v širokem toku narodnega življenja. Oglasil se je tudi stari avstrijski politik, bivši minister in osebni prijatelj cesarjev, baron Chlumecky. V zadnji „Oesterr. Rundschau“ razmotriva vprašanje, ali je irredentizem res mrtev, ter prihaja do zaključka, da irredentizma v italijanskem narodu v Avstriji in Italiji sestanka ministrov nista spravila v grob, da še živi in — dela! Razložek med prej in sedaj je le ta, da ga sedanja italijanska vlada ne podpira tako očitno, kakor prejšnja ministrstva. Irredentizem bo živel, dokler ga ne stisne za grlo močna avstrijska roka vsaj pri nas.

Vestnik.

Podoba Vekoslava Strmška, ki jo prijavljamo v današnji številki, je posneta po manjši fotografiji, ki je bila napravljena par tednov pred Strmškovo smrtjo. Zato se pozna Strmšku bolezen na obrazu. Umrli je za želodčnim rakom. Če si kdo želi odtiska te podobe (na kartonu), naj to naznani „Učiteljski tiskarni.“

Lepo poročilo o letošnji glavni skupščini „Zaveze“ objavlja „Vestnik ústředního spolku jednot učitelých na Moravě“ in hrvaški „Napredak“. Prvo je spisal tov. moravski učitelj M. Hajný, drugo pa hrvaški tov. Davorin Trstenjak.

Učiteljski dobrotniki. Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta so darovali: tov. J. Exel, nadučitelj v Vojniku 5 K, ker se ni mogel udeležiti Strmškovega pogreba; g. Davorin Rovšek, fotograf in lastnik kinematografa na Turjaškem trgu v Ljubljani, 20 K. Pri tej priliki g. Rovška p. u. učiteljsstvu prav toplo priporočamo, da poseča v prvi vrsti njegov kinematograf, ker je g. Rovšek domačin, in naroden mož. Svoji k svojim!

Letnino za učiteljski konvikt je plačal tov. J. Exel iz Vojnika.

Naroden škandal. Za vadniškega učitelja na c. kr. učiteljsku v Mariboru je imenovan nemški nacionalcec učitelj Herbst. Slovenske kompetente so prezrli. Za službo se je potezal n. pr. tov. L. Černež, odličen slovenski učitelj in pisatelj ki je doslej eno leto že poučeval na isti vadnici, in vrli učitelj, tov. Ant. Pesek, ki ga odlikuje temeljita strokovna in splošna izobrazba. Propadla sta oba, ker vladajo dandanes v našem šolstvu turške razmere. Škandal!

Nagrobni spomenik. Dne 25. avgusta t. l. se je odkrilo v Čadramu nagrobni spomenik g. nadučitelju Bogomiru Malenšku, ki je deloval v tem kraju dolgo dobo 37 let. — Preteklo je celih 8 let po smrti tega zaslužnega nadučitelja, a nihče se ni dobil med tem časom, da bi začel z nabiranjem darov za spominsko ploščo učitelju — trpinu, ki je žrtvoval vse svoje življenje v blagor mladini in s tem v korist in prosep kraja Čadrama. — Šele drugi naslednik nadučit. Malenška, tov. nadučit. Anton Brušen, je pokazal, kako se naj čislajo odlični šolniki in kako naj čislajo učitelji tudi sami sebe. Začetkom tekočega leta je sklenilo konjiško učit. društvo na njegov predlog postaviti nagrobni spomenik nekdanjemu nadučit. ča-

dramskemu g. Bog. Malenšku. In samo g. A. Brumen je mogel s pridnim nabiranjem prispevkov za spomenik dognati, da se je že po pol letu uresničila njegova vroča želja — nagrobni spomenik gosp. nadučitelju Malenšku je že odkrit. — Za ta čut spoštovanja napram svojemu kolegu in predsedniku bodi tov. nadučit. Brumnu vsa čast in priznanje! Naj bi učiteljstvo vedno postopalo po vzornem načinu omenjenega tovariša nadučitelja, naj bi vedno vredno cenilo odlične šolnike in doseglo bo, da bodo tudi drugi sloji čislali učiteljstvo primerno njegovemu težavnemu in odgovornemu stanu.

Iz seje c. kr. okr. šol. sveta v Kranju. Predsednik poroča o tekočih zadevah. Za provizoričnega voditelja na dvo-razrednici v Predosljah je bil imenovan absolvirani učiteljski kandidat Fr. Jocič. na enorazrednici v Mavčičah pa pomožna učiteljica Alojzija Stebijeve. Gospa Guzeljeva je resignirala na službeno mesto v Kranju. Namesto nje pride pomožna učiteljica Inka Šlambergerjeva. — Stavi se ternopredlog za Javorje in Mavčiče. — Zaradi bolezni sta na dopustu Janja Miklavčičeva, učiteljica v Kranju, in El. Devova, učiteljica v Naklu. Prvo nadomestuje pomožna učiteljica Slava Orehkova, drugo pa absolvirana učiteljska kandidatinja M. Vidčeva. — Nekemu učitelju se dovoli III. starostna doklada. — Reši se prošnja za podporo. — Za šolo v Šmartnem je bil imenovan kraj. šol. nadzornikom ondodni župnik Alojzij Šarč. — Nadzornikovo konferenčno in inspekcijsko poročilo se vzame na znanje.

Izlet v Škofjo Loko so priredili 1. septembra obiskovalci risarskega tečaja pod vodstvom g. prof. Suherja. Obiskali so umetniško galerijo slik in starih izdelkov g. vit. pl. Strahla, ki je dosedaj največja in najznamenitejša na Kranjskem. V zbirkah so zastopana dela domačih in tujih umetnikov in ljubicev slikarstva iz prejšnjih stoletij. Z zanimanjem smo sledili strokovnjaškimi podatkom gosp. pl. Strahla. Iz vsega odseva, da so nekdanje iz severnih dežel v bližnjo Italijo potovali umetniki in slikali spotoma po naših gradovih. Ker pa nimamo še natančne topografije o vsem, zato je v marsičem pri raznih umotvorih še več negotovosti. Potrebna bi bila kaj večja pozornost na stare izdelke v domovini. Čudna pota so tudi imele nekatere slike in kako so nekatere že bile iz nevednosti in lahkomišljenosti zavržene. Z neko sliko je že bila streha pokrita, po neki drugi so že hodili, več so jih mazači prebarvali in šele spretni opazovalci so našli in popravili veliko vrednost prvotne podlage. Sicer pa naši ljudje tudi niso brez umetniškega čuta, nabiralci se pri njih lahko kaj navadijo. Izmed domačih slikarjev nas je zanimal posebno Langus in njegove ročne skice kažejo izreden talent. Neko njegovo skico Prešerna je v naglici na dopisnico prerasala učiteljica Ermacora. Z vzpodbudnimi spomini iz domače obrazilne umetnosti smo se odpeljali zopet v Ljubljano.

Slovensko katehetsko društvo za Koroško so ustanovili s sedežem v Št. Jakobu v Rožu. Predsednik društvu je župnik Ražun.

Ravnatelj gimnazije v Kranju je imenovan profesor Ign. Fajdiga iz Ljubljane.

Klerikali in šola. Pavlica, župan rihemberški, je izjavil pred kratkim, kakor poročajo „Soči“: „Najbolje bi bilo, da ne bi pošiljali starši otrok v šolo“. Tukaj ga imate pristnega klerikalea in pristno klerikalno ljubezen do šole in izobrazbe. Iz te izjave rihemberškega župana se vidi, kako zadovoljni bi bili klerikali, če bi ostalo ljudstvo v temi.

Šolske vesti na Koroškem. Višja dekliška šola v Celovcu, iz katere so svoj čas pahnili slovenskega profesorja J. Apiha, se je opustila. Vzroki niso znani. — J. Janc, nadučitelj v Vrbi je prestavljen v Beljak. A. Schneiderjeva je postala učiteljica v Zilski Bistrici. Učiteljica E. Kwechova se je odpovedala službi.

Nova slovenska učna knjiga. Naučno ministrstvo je potrdilo novo slovensko grško slovnico, ki jo je spisal prof. dr. J. Tominešek.

Poučni perotninarski tečaj za učiteljstvo je priredila kranjska kmetijska družba 14. septembra na gospodinjški šoli v Ljubljani. Tečaj je bil brezplačen.

Iz učiteljskih krogov novomeškega okraja. Pod tem naslovom se zaganja nekdo v „Slovenca“ zaradi začasno oddanih učnih mest v novomeški okolici v gospoda nadzornika

in pa oba liberalna zastopnika in konča: Gospoda, oglašite se! — Dvomim, da je pisal to kak kolega. Če pa bi vendar bil, mi je žal, da je moj tovariš. Vsak pripravnik ve, da oddaja službe okr. šol. svet in ne nadzornik, še manj pa zastopnika učiteljstva. In sestavo okr. šol. sveta mora tudi poznati. Če pa meniš, prijatelj, da sta učiteljska zastopnika v okr. šol. svetu vsemogočna, in da se vselej to zgodi, kar ona zahtevata, ti povem, da ima vsak član en glas. Morebiti si hotel dobiti zase ali za koga svojih katero oddanih mest. Le potrudi se, kadar bodo razpisane v stalno nameščenje, kar, upam, se kmalu zgodi, da ti ne bo žal. Čudno se mi pa zdi, da iščeš pravice v političnem listu „Slovenca“. Saj imamo vendar dva svoja lista, ki se potezata za naše pravice. In če praviš, da sta liberalna zastopnika odgovorna, bi vendar rajši enemu pisal, kakor „Slovenca“. Ali meniš, da ti bo „Slovenec“ takoj jutri vsa mesta razpisal? Bojazljiv menda tudi nisi, da se ne bi upal povedati resnice in pravice vsakomur v obraz. Menim, da bi se take stvari obravnavale uspešneje na naših zborovanjih, kakor pa v političnih listih. Upam, da se oglasiš na prihodnjem zborovanju v oktobru.

M a t k o.

Učiteljstvu laškega okraja. 7. oktobra bomo volili zastopnike v okrajni šolski svet. Tovarišice in tovariši! Čujejo se vsakovrstne govornice, da bi se nas oplašilo, da bi ne volili moža, ki ga spoštujemo in kateremu smo izkazali svoje zupanje že s tem, da smo ga volili predsednikom učiteljskega društva. Pravijo, da so laški nemškutarji, ki sede v okr. šol. svetu, izjavili, da ne sede z g. Gausom skupno pri seji. Tovariši! Ne ustrašite se te grožnje! Potem bodo vodili seje samo gg. glavar, nadzornik in naš zastopnik. Vsakdo stori svojo sveto dolžnost, vsakdo agitiraj pri tovariših in tovarišicah, in zmagali bomo! — In še nekaj! Laški okrajni šolski svet se je v zadnjem času pokazal nam Slovincem silno sovražnega. Za tako postopanje raznih usnarjev & comp, ki sede v okr. šol. svetu, je prvi storiti sledeče: Pri prvi letošnji domači konferenci naj predlagajo tovariši in tovarišice, da se vrše konferenca v slovenskem jeziku ter da dopisujejo šolska vodstva z vsemi oblastmi slovensko! Prosimo, da se to zgodi, in ne mislimo, da je ta zadeva brez važnosti! — Opozarjamo pa tovariše in tovarišice, da takoj objavijo v „Tovarišu“, če bi se jim zgodila radi tega kaka krivica in zagotavljamo jih, da spravimo v tem slučaju vso zadevo pred deželni zbor štajerski.

Družba sv. Cirila in Metoda je sklenila, da proda svojo zalogo knjig, ki obsega sledeče: „Knjižnica za mladino“, à 40 h; „Rudolf Habsburški“, à 40 h; „Igre in pesmi za mladino“, à 1 K 60 h; „Franc Jožef I.“, à 30 h; „Baron Čehovin“, à 30 h; „Val. Vodnika pesmi“, à 30 h; „Materine sanje“, à 12 h; „Sv. Ahacij“, à 30 h; „Ciril in Metodova knjižnica“, à 30 h; „Mat. Ravnikar“, à 20 h; „Ljubezen do mame“, vez. à 70 h, nevez. à 50 h; „Junaki“, vez. à 70 h, nevez. à 60 h; „Mučenci“ à 90 h; „Naš cesar“, à 30 h; „Cerkve in zvonovi v dekanatu Kranj“ (knjiga zgodovinske vsebine, zanimiva zlasti za Gorenjsko), à 1 K. Vse te knjige ima g. Bonač v Ljubljani, kamor naj se blagovolijo cenjeni naročniki obrniti. — Pisarna družbe sv. Cirila in Metoda pa ima precejšno zalogo dr. Jos. Vošnjakovih dramatičnih del in sicer: „Lepa Vida“ drama v petih dejanjih in „Doktor Dragan“, drama v petih dejanjih. Igrita sta primerni za vsako knjižnico — cena à 60 h. — Družba sv. Cirila in Metoda je izdala umetniško izdelane vsprejemnice za vse redne svoje člane in podpornike. Storila je to raditega, da se članom preskrbi lep videh znak članstva pri naši družbi. To sprejemnico z umetniško sliko sv. Cirila in Metoda je mogoče tudi v okvir dati. Na sprejemnici je natisnjen tudi izvleček družbenih pravil. Podružnice naj bi naročile večje število teh vsprejemnic, s katerimi naj bi privezali tesneje ude naši družbi. Vsak, ki prejme to sprejemnico, naj bi plačal vsaj 20 h. — Seveda bi bil višji znesek družbi še bolj všeč. — Družbeni koledar je že v tisku in inseratni del bo zaključil svoje nabiralno delovanje s 1. oktobrom. Slovenske tvrdke naj upoštevajo, da je ta koledar najbolj razširjen in ga je dobiti v vsaki narodni hiši. — Cene inseratom so odmerjene jako zmerno, zaradi tega pričakuje družba, da se bodo solidne narodne tvrdke prijavile na vodstvo „Družbe sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani.